

Penrose na rozdíl od pouhého sebedůvěřivého konstatování, že lidská mysl má přece svou kvalitativní specifičnost, trpělivě a důkladně zvažuje, co a jak probíhá v mysli (v mozku), když se zabývá tímto světem, a co je podstatné pro lidský popis světa. Sugestivní výklad zobrazení fraktálové struktury Mandelbrotovy množiny neslouží jen jako ilustrativní doklad pro kategorii nahodilosti (pro výklad na téma deterministického chaosu), ale málem jako kouzelníkovi zajíc při překvapivém vytažení z cylindru stává se pádným dokladem pro výskyt objektivně existujících mentálně vnímaných struktur, jež sice mohou být objeovány, ale nejsou vynalézány! Penrose podrobuje své analýze myšlenkový experiment známý pod názvem „Schrödingerova kočka“, aby přišel na kloub tomuto věhlasnému paradoxu. Právě tak podrobuje analýze paradox známý pod zkratkou „EPR“ (skrývající začáteční písmena jmen Einstein, Podolsky, Rosen; formulován byl roku 1935), aby se dostal od kvantového formalismu k „realistickému“ popisu samotné skutečnosti. Vzrušuje ho, zda není něco podstatnějšího za pravo- či levotočivostí nebo za jednosměrností času. Je si jist tím, že ano. Zabývá se antropismem. Klade si otázku, jakými aktivitami je charakteristické vědomí. Tvůrčí myšlení nespojuje s nutností jeho totální verbalizace. Mozek pojímá jako strukturu funkčně nealgoritmickou (ač skromně dodává, že to je jen „spekulace“ a „poněkud kontroverzní“ téma; viz str. 568). Závěrem se odvolává na naši zkušenost, když jsme byli — dětmi! „Děti se nebojí klást základní otázky, jež mohou nás, jako dospělé, děsit, než abychom je kladli.“ (Přel. M. D., str. 580.) Na některé z těch svých „dětských“ otázek si pak Penrose vzpomíná. Závěrem píše, že by se ovšem stěžl mohlo být jen začít s vysvětlováním těchto problémů takové entitě, která by sama postrádala vědomí... (Jinak řečeno: sebesložitější komputer by Penroseově knize nerozuměl.)

Chtl bych závěrem poznamenat dvě věci. Pro přiměřené úvahy o „lidské mysli“ je žádoucí od-povídající míra profesionality. Tu nabízí anotovaná kniha vrchovatou měrou. Text je přitom psán přes věcnou obtížnost poměrně přístupně. Vyplatí se autorova rada, aby byl laický čtenář trpělivý a nabyl sebedůvěry při zvládání formulí v textu (ač je může přeskočit). Právě ty dodatečné návraty k původně nejasným místům zhodnocují jaksí navíc a zřejmě nedefinovatelně to dobrodružství, jež nabízí kniha. Druhou povzbudivou informací by mohlo být, že Penrose — nehledě na výchozí rozpaky z popularizace vědy — mezitím vydal svérázné pokračování daného tématu, „Shadows Of The Mind“. (Přiblížit ji přistě?)

Miloš Dokulil

Milan M a c h o v e c , *Ježíš pro moderního člověka*. Orbis, Praha 1990, 231 s.

Mohlo by působit jako nedopatření, že se tu má podat informace o publikaci vyšlé už před řadou let. Jenže jak se zdá, u nás je zřejmě věfcím křesťanům málo pravověrná, a pro skalní ateisty je asi málo „bojovně osvícenská“, než aby stála za recenzi. Uvědomíme-li si přitom, že kniha si přesto (?) účtyhodnou řadou překladů našla také s úspěchem cestu k mnoha čtenářům v zahraničí, je přece jen „načase“ na toto dílo upozornit. (Koneckonců autorem je přece jeden z našich nejvýznamnějších žijících filosofů!)

Knížka má celkem čtyři kapitoly. V předsažené předmluvě autor zdůrazňuje, že mu jde „o vliv a smysl Ježíše tradovaného v mysli lidí“ (str. 8) a uvádí obtíže, jež stály v cestě tomuto záměru. Podtrhuje, že se nehodlá a priori konfesijně vázat. V I. kapitole vychází z „Židovského náboženství před Ježíšem“ (str. 19) a zdůrazňuje „významné analogie s myšlením raného křesťanství“ (str. 37). II. kapitola je nadepsána „Ježíšovo poselství“ (str. 40–80). Machovec zde klade vtravou otázku, zda „je člověk redukovatelný na zápisky“ (str. 42), a přitom zdůrazňuje, že „ve skutečnosti patrně mnohem více záleží, KDO něco říká“, než že by šlo „o to, CO se říká“ (str. 45), neboť „JEN myšlenkami sotva vyroste nová prorocká postava“ (str. 47). V tomto kontextu najdeme také Machovcovu originální verzi Otčenáše (str. 55), spolu s dovětkem, že „je až mimořádně nápadné, jak nepatrnou roli hraje „modlení“... na dráze Ježíšově“ (tamtéž). Je pozoruhodné, jak autor vyzdvihuje jedinečnost Ježíšova ocenění dětství „jako lidské hodnoty“ (str. 62) a jak citlivě vnímá tzv. křesťanskou etiku „nenásilí“ (str. 68–72). Také si všímá problému vnitřní přeměny a „zvěstí“ vnímá